

کلبه آرامش

نویسنده: حسین وفابخش

انتشارات: آستان قدس رضوی

خلاصه شده توسط: دکتر حسین محمدی فام

درآمد

خداوند متعال انسان ها را از دو جنس زن و مرد آفریده و برای هر یک ویژگی هایی در نظر گرفته است تا با تکمیل یکدیگر در زندگی مشترک، مسیر کمال را طی کنند و با همراهی هم به آرامش حقیقی دست یابند:

«هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا»¹ (او خدایی است که شما را از یک فرد آفرید و همسرش را نیز از جنس او قرار داد تا در کنار او آرام گیرد).

فصل اول - ضرورت تشکیل خانواده

مولای متقیان، امیرالمومنین علی (ع) در فرمایشی راهگشا و گران سنگ خطاب به کمیل فرمودند: «هیچ حرکت و فعالیتی نیست، مگر اینکه در انجام دادن آن به شناخت نیاز داری.»²

1. افزایش سرعت در مسیر حرکت به سوی کمال

«وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ»³ (من جن و انس را نیافریدم، مگر برای اینکه عبادتم کنند) و از این راه، تکامل یافته و به من نزدیک شوند.) اگر در مسیر بندگی بتوانید یاری همراه و دارای هدفی یکسان و صفاتی مکمل در کنار خود داشته باشید، می توانید با

¹ اعراف، 189.

² «يا كميل ما من حركة و أنت محتاج فيها إلى معرفة» (حسن بن شعبه حراتي، تحف العقول عن ال الرسول(ص)، ص 171).

³ ذاریات، 56

سرعتی مضاعف به سمت این هدف حرکت کنید. در واقع، اولین و مهم ترین دلیل تشکیل خانواده، انتخاب همراه برای حرکت به سمت رشد و کمال است

2. کسب آرامش

آرامش حقیقی در جوار رحمت الهی متبلور می شود: «أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ»³ (آگاه باشید که تنها با یاد خدا دل ها آرامش می یابد). خداوند متعال، هدف ازدواج را آرامش معرفی فرموده است تا زن و مرد با قرارگرفتن در کنار همدیگر و حرکت گروهی به سمت جایگاه خلیفه خدا شدن روی زمین، آرامش را برای یکدیگر به ارمغان آورند: «هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا»⁴ (او [خدایی] است که [همه] شما را از یک فرد آفرید و همسرش را نیز از جنس او پدید آورد تا در کنار او آرام گیرد).

3. گسترش صفات شایسته و رشد اخلاق

پیامبر رحمت، محمد مصطفی (ص)، می فرماید: «زنان بی همسر را همسر دهید؛ زیرا [با این کار] خداوند متعال، اخلاق آنان را نیکومی کند و روزی هایشان را گشایش می بخشد و بر مودت آنان می افزاید.»⁵

4. اجتناب از خطا و گناه

پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «هرکس ازدواج کند، نصف ایمان را به دست آورده است؛ پس در نیمه دیگر آن باید تقوای الهی را پیشه کند.»⁶

5. تامین غریزه مهرورزی

خداوند متعال می فرماید: «وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً»⁷ (ودرمیانتان مودت و رحمت قرار داد).

6. تربیت فرزندان صالح و گسترش آرمان توحید

پیامبر رحمت (ص) می فرماید: «چه چیزی مانع می شود که انسان مؤمن ازدواج کند؟! شاید خداوند به او فرزندان روزی کند که زمین را از لاله إلا الله سنگین کنند.»⁸

فصل دوم - مرد رهبر نهاد خانواده

خداوند متعال مرد را رهبر نهاد خانواده معرفی کرده و فرموده است: «الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ»⁹ (مردان سرپرست و نگهدارندگان زنان هستند).

⁴ زعد، 28

⁵ محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج 103، ص 222، حدیث 38.

⁶ محمد مهدی ری شهری، میزان الحکمه، ج 5، ص 83

⁷ روم، 21.

⁸ محمد بن حسن حرعاملی، وسائل الشیعه، ج 20، ص 14

⁹ نساء 34

یعنی جنس مرد بر زن قوام است. کلمه «قوام» بر وزن «فعال»، صیغه مبالغه از ماده قیام و قوم است. در واقع، قوام کسی است که مسئولیتی را قبول کرده و توانایی این را داشته باشد که بازوی فرد دیگری را هم بگیرد و او را هم در کنار خودش بلند کند و ایستاده نگه دارد.¹⁰

پیامبر اکرم(ص) درباره مسئولیت های موجود در جامعه و خانواده می فرمایند: «هر یک از شما که [به گونه ای] سرپرست است، درباره زیردستش بازخواست می شود. مرد، سرپرست خانواده اش است و درباره آن ها از او بازخواست می شود.»¹¹ پس به خاطر داشته باشید:

تفویض مسئولیت نشان دهنده فضیلت افراد نیست؛ بلکه انجام دادن شایسته وظایف است که ارزشمندی انسان

ها را مشخص می کند.

امام صادق (ع) می فرمایند: «بخشایش خدا بر آن بنده ای باد که با همسرش به نیکی رفتار می کند؛ چرا که خداوند زمام اختیار زن را در دست وی نهاده و او را سرپرست آن زن قرار داده است.»¹²

وظایف مدیریتی مردان

باید اولاً راهکارهای مدیریت و رهبری نهاد خانواده را به خوبی فرا بگیرید و ثانیاً با نیازها و خواسته ها و وضعیت اعضای خانواده آشنا باشید و نهایت تلاش خود را برای تامین نیازهای مادی و معنوی خانواده انجام دهید. در این صورت، شما خواهید توانست اعتماد همسر و فرزندان خویش را جلب کنید. تا زمانی که آنان به شما به عنوان مردی آگاه و عاقل و قدرتمند اعتماد نداشته باشند، نمی توانند به خوبی با شما تعامل کنند و شما را در جایگاه مدیر بپذیرند.

راهکارهای اعتمادسازی در خانواده

1. صداقت امام باقر(ع) به مومنان هشدار جدی می دهند: «به یقین، دروغ ویران کننده ایمان است.»¹³ امام علی (ع) می فرمایند: «بنده طعم ایمان را نمی چشد تا اینکه دروغ را ترک کند؛ چه شوخی باشد، چه جدی.»¹⁴

2. امانت داری در هر خانواده قرآنی، باید همه افراد در مراقبت از امانت های یکدیگر اهتمام جدی به خرج دهند و برای کوتاهی کردن در این زمینه، هیچ بهانه ای نیاورند.

10 نک: محمدعلی انصاری، زن از منظر قرآن کریم، ص 133.

11 محمد مهدی ری شهری، حکمت نامه کودک، ص 136.

12 محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق)، کتاب من لا یحضره الفقیه، ج 3، ص 443، حدیث 4537.

13 «إِنَّ الْكُذْبَ هُوَ خَرَابُ الْإِيمَانِ» (محمد بن یعقوب کلینی، اصول کافی، جلد 4، ص 58، حدیث 2675؛ محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج 2، ص 339، حدیث 4).

14 «لَا يَجِدُ طَعْمَ الْإِيمَانِ حَتَّى يَتْرَكَ الْكُذْبَ هَزْلَهُ وَجِدَّهُ» (محمد بن یعقوب کلینی، اصول کافی، ج 4، ص 60، حدیث 2682؛ محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج 2، ص 340، حدیث 11).

2. 1. مصداق امانت در خانواده

2. 1. 1. همسر

اولین و مهمترین امانت در زندگی مشترک، همسر شماست. محافظت از جسم و جان همسر، وظیفه ای بسیار مهم برای مردان، به عنوان قوام زندگی، به شمار می آید.

پیامبر اکرم(ص) از فرشته وحی، جبرئیل امین، خبری را نقل می فرمایند: «ای محمد، درباره زنان پروای الهی پیشه کنید و با آن ها مهربان باشید؛ زیرا در اختیار شما هستند و آن ها را از خداوند به امانت گرفته اید...»¹⁵

امام سجاد(ع) در رساله حقوق خود، در بیان حقوق همسر، به تکریم او و مهربانی و شفقت با او دستور می دهند: «و اما حق زنت این است که بدانی خداوند متعال او را مایه آرامش تو و همدلی با تو قرار داده است؛ پس باید بدانی که این نعمتی است از جانب خداوند(عزوجل)؛ پس او را گرامی بدار و با او نرم خوی باش.»¹⁶

2. 1. 2. فرزندان

از فرزندان نیز می توان به عنوان امانت الهی در دست پدر و مادر یاد کرد.

3. وفای به عهد یکی دیگر از نکات مهم در جلب اعتماد دیگران، وفای به عهد است.

خداوند متعال می فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ»¹⁷ (ای کسانی که ایمان آورده اید، به پیمان ها [و قراردادهای خود با خدا و مردم] وفا کنید).

بدون شک، عقد ازدواج مصداق یکی از همین عقود است که وفای به آن، لازمه حفظ ایمان و بندگی است.

3. 1. 3. مصداق های وفای به عهد در خانواده

3. 1. 1. وفاداری به اصل ازدواج

پرهیز از هرگونه رفتاری که شائبه هایی از بی وفایی داشته باشد؛ مانند خیانت، ارتباط نامشروع جنسی، نگاه کنترل نشده به نامحرم و کارهای مشابه آن.

3. 1. 2. وفاداری به پیمان های حین عقد ازدواج

در هنگام عقد و گاهی قبل از آن و در طول جلسات خواستگاری، مطالب بسیاری مطرح می شود و گاه دختر و پسر، قول و قرارهایی با هم می گذارند. عمل به این وعده های ابتدای ازدواج، به تقویت پایه های زندگی مشترکتان منجر خواهد شد.

¹⁵ حسین نوری، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج 14، ص 252 و 253، حدیث 16627.

¹⁶ محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق) کتاب من لایحضره الفقیه، ج 2، ص 621، حدیث 3214

¹⁷ مائده، 1

3.1.3. پایبندی به وعده و قول به همسر و فرزندان

برخی مردان به اهمیت قول و وعده هایشان توجهی نمی کنند؛ اما به یقین بدانید که اعتبار شما در نزد همسرتان کاهش یافته است و دیگر نمی تواند به شما، به چشم مرد و مدیر و تکیه گاه خود نگاه کند.

قول ندادن به شما آسیبی نخواهد رساند؛ اما عمل نکردن به قول، اعتبارتان را خدشه دار خواهد کرد.

متأسفانه کوتاهی در عمل کردن به وعده هایی که والدین به فرزندان می دهند نیز بسیار مشاهده می شود. مثلاً به فرزند خود قول می دهند: «اگر اناقت را تمیز کنی، برایت شکلات می خرم.» اما پس از تمیز شدن اناقت، به او توضیح می دهند که الان شکلات در منزل نداریم و دیر وقت است و مغازه ها نیز تعطیل هستند، در این صورت، حتی اگر فرزند شما با صحبت های تان راضی هم بشود، باز هم اعتبار شما به عنوان پدر خانواده آسیب خواهد دید.

4. انصاف یکی دیگر از ضروریات اخلاقی مردان، مفهوم ارزشمند و متعالی «انصاف» است. مردی که نتواند انصاف را در کلام و عمل خود اجرا کند، از جایگاه مقبولی در جامعه و خانواده برخوردار نیست و به جلب اعتماد دیگران قادر نخواهد بود.

هنگامی که پیامبر(ص) قصد حرکت به سمت جنگ را داشتند، عربی بادیه نشین دهانه شتر ایشان را گرفت و عرض کرد: «یا رسول الله، به من کاری یاد بده تا با انجام دادن آن به بهشت بروم.» حضرت فرمودند: «با مردم چنان رفتار کن که دوست داری مردم با تو رفتار کنند و هر چه را ناپسند می دانی که مردم با تو آن گونه رفتار کنند، آن را انجام نده.»¹⁸

4.1. مصداق های انصاف در خانواده

4.1.1. توجه به توانایی ها و ظرفیت های طرف مقابل

ما دوست داریم دیگران در مواجهه با ما، به توانایی های ما توجه کنند و بر اساس آن، از ما توقع داشته باشند؛ اما در مواجهه با دیگران، صرفاً به خواسته ها و نیازهای خود توجه می کنیم و به ظرفیت و توانایی طرف مقابل هیچ اهمیتی نمی دهیم.

4.1.2. برخوردهای یکسان در موقعیت های مشابه

گاهی اوقات وقتی دیگران خطایی می کنند یا بر اثر بی احتیاطی، آسیبی به خود یا وسایل منزل وارد می کنند، از کوره در می رویم و عصبانی می شویم؛ اما اگر چند روز بعد، مشابه همین اتفاق برای خود ما بیفتد، آن را قضا و قدر می دانیم یا اصلاً تقصیر را بر گردن دیگران می اندازیم. وقتی مهمان محبوب ما ظرفی را به زمین می اندازد، از نظر ما شکستن ظرف، دفع بلا می شود؛ اما اگر فرزندمان این خطا را مرتکب شود، آن را جنایت جنگی می دانیم!

¹⁸ محمد بن یعقوب کلینی، اصول کافی، ج 3، ص 282، حدیث 1948؛ محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج 2، ص 146، حدیث 10.

4. 3. 1. احترام به سلیقه خویشان و دوستان

شاید سلیقه همسران از نظر شما جالب نباشد، اما یادتان باشد این رنگ یا غذا یا هر چیز دیگر سلیقه محبوب شماست؛ پس به آن احترام بگذارید. به یاد داشته باشید شاید همین نکات کوچک و ساده، چه بسا تأثیر زیادی در شادمانی و شادکامی زندگی و بهبود روابط اجتماعی شما بگذارد.

5. ثبات قدم و پشتکار تصور اعتماد به فردی بی اراده که هر روز تصمیمی متفاوت می گیرد و خود نیز برای سلیقه و انتخاب خود احترام قائل نیست، کار بسیار دشواری است. یادتان باشد شما مرد خانواده اید و در برابر آینده و سرنوشت خود و همسر و فرزندانتان مسئول هستید؛ پس سعی کنید اراده و قاطعیت برگرفته از فکر و تدبیر را در خود تقویت کنید تا بتوانید اسباب سعادت و آرامش خانواده خود را تامین کنید.

5. 1. راهکارهای تقویت پشتکار و عزم

برای تقویت اراده و ثبات قدم، درباره موضوع مدنظر باید خوب بیندیشید همچنین در صورت نیاز، باید تحقیق کنید.

مولا امیرالمومنین(ع)، به زیبایی به ارتباط بین اندیشه و اراده اشاره می فرماید: «میزان عزم به اندازه اندیشه بستگی دارد.»¹⁹ باید به عاقبت و نتایج ارزشمند کار مدنظر نیز توجه کنید. توجه به نتایج ارزشمند قاطعیت، شما را در پیمودن راه و تحمل ناملايمات مسير، یاری خواهد کرد. ان شاءالله.

6. آزادگی در اندیشه و استقلال در تصمیم گیری حقیقتاً پیروی از کسی که خود در اندیشه، تابع دیگران است و هر لحظه نظرش را تغییر می دهد و به اصطلاح، «گوشش به دهن مردم است»، کار بسیار دشواری است.

امیرالمومنین علی(ع) می فرماید: «هرگاه تصمیم و دوراندیشی قرین هم شوند، خوشبختی کامل شود.»²⁰

6. 1. جایگاه مشورت و استقلال فکری

6. 2. نتایج مشورت در خانواده

6. 2. 1. استفاده از عقل و اندیشه دیگران

6. 2. 2. کرامت بخشی به شخصیت اعضای خانواده

6. 2. 3. جلوگیری از استبداد و تکبر

6. 2. 4. جلب حمایت اعضای خانواده

¹⁹ «عَلَى قَدْرِ الرَّأْيِ تَكُونُ الْعَزِيمَةُ» (عبدالواحد بن محمد تمیمی آمدی، غررالحکم و دررالکلم، ص 451، حدیث 2).

²⁰ «إِذَا اقْتَرَنَ الْعَزْمُ بِالْحَزْمِ كَمَلَتِ السَّعَادَةُ» (عبدالواحد بن محمد تمیمی آمدی، تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ص 474، حدیث 10865، محمد محمدی ری شهری، میزان الحکمه، ج 5، ص 304، حدیث 8771).

فصل سوم - جایگاه زنان در تحکیم نهاد خانواده

«إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ»²¹ ([به درستی که] گرامی ترین شما نزد خداوند، باتقواترین شماست. خداوند دانا و آگاه است.)

در ملاک قرآنی، برتری انسان به تقوا، علم و تلاش و کوشش است و هیچ گونه برتری برای جنسیت خاصی در نظر گرفته نشده است. از نظر قرآن، زنان و مردان در مسیر کسب فضایل اخلاقی، دوشادوش یکدیگر حرکت می کنند.

« وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا »²² (و کسی که چیزی از اعمال صالح را انجام دهد، خواه مرد باشد یا زن، در حالی که ایمان داشته باشد، چنان کسانی داخل بهشت می شوند و کمترین ستمی به آن ها نخواهد شد.)

ویژگی های همسران بهشتی

1. قبول جایگاه همسر در خانواده زن مسئولیت دارد با قبول مدیریت همسر خود، وزیر و مشاور دلسوز برای او باشد و او را در انجام دادن شایسته مسئولیتش یاری کند؛ بنابراین زن برای پیشبرد اهداف خانواده، باید در امور خانه و خانواده به دیدگاه های همسرش احترام بگذارد تا هر دو، حرکت خود به سوی کمال را سرعت بخشند.

نکته بسیار مهم و درخور اشاره این است که حکم سرپرستی مرد بر خانواده به جنس مردان اختصاص یافته است و این تفویض مسئولیت، اشاره ای به میزان صلاحیت مرد ندارد. گاهی برخی بانوان برای توجیه همکاری نکردن با همسر در خانواده، از ضعف او در تصمیم گیری و نداشتن استقلال یا مشکلاتی از این دست یاد می کنند. واقعیت این است تا زمانی که خانواده ای وجود دارد و نظام آن پابرجاست، مرد مسئولیت حفظ و نگهداری از آن را خواهد داشت.

همیشه به یاد داشته باشید که در هر حرکت گروهی، برای موفقیت، لازم است تمام اعضا، از کاپیتان و مسئول تیم پیروی کنند؛ حتی اگر او دچار نواقصی باشد.

2. محافظت از خود و خانواده خداوند متعال می فرماید: «حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ»²³ (و درغیاب [همسر خود]، اسرار و حقوق او او را در مقابل حقوقی که خدا برای آنان قرار داده است، حفظ می کنند.) زنان صالح، خود را از هر نظر حفظ می کنند.

²¹حجرات، 13

²²نساء، 124.

²³نک: محمدعلی انصاری، زن از منظر قرآن کریم، ص 135

2.1. مصداق های محافظت زنان در خانواده

2.1.1. حفاظت از اسرار خانواده

یکی از مصداق های مهم حفاظت در خانواده، حفظ اسرار و رازهای زناشویی و خانوادگی است. پس لطفاً مراقب باشید در هنگام درد دل کردن یا صحبت های صمیمانه با دوستان و نزدیکان، فقط درباره مسائل صحبت کنید که صرفاً درباره خود شماست و فاش کردن آن به ناراحتی همسران منجر نمی شود.

نمونه عینی این مسئله، مضمون آیه 3 سوره تحریم است. خداوند متعال در این آیه بعضی از همسران پیامبر را به سبب ترک رازداری، شدیداً ملامت و سرزنش کرده و آنان را به توبه و اصلاح رفتار خویش دعوت فرموده است.²⁴

حفظ اسرار خانواده و رازداری، به اعتماد سازی در خانواده منجر می شود و جایگاه شما را در خانواده تضمین خواهد کرد.

2.1.1.2. محافظت از اموال و دارایی های خانواده

با خواندن خطبه عقد بین دختر و پسر، رابطه آنان به پیوندی عاشقانه و محکم تبدیل می شود. دیگر «من» از بین می رود و فقط یک «ما» وجود خواهد داشت. پس بسیار ضروری است که زن و مرد، امنیت مالی دیگر را حفظ کنند و با وجود احترام به حق مالکیت هر نفر بر اموال خود، در تقویت مالی یکدیگر بکوشند و در این زمینه، با نهایت دلسوزی رفتار کنند.

3. تأمین نیازهای جنسی همسر یکی از وظایف قطعی و مسلم زن و مرد در خانواده، تأمین بی قید و شرط نیازهای جنسی همسر است. تأمین شایسته این نیاز در حفظ سلامت و پاکی خانواده تأثیر چشمگیری دارد.

رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی)، در این باره می فرماید: اسلام همین غریزه جنسی را پشتوانه بنای خانواده قرار داده است، یعنی وسیله استحکام خانواده قرار داده است. یعنی چه؟ یعنی وقتی زن و مرد عقیف اند و متدین و خدا ترس اند و طبق دستور اسلام، از گناه در باب غریزه جنسی اجتناب می کنند، طبعاً نیاز زن و مرد به یکدیگر در این مورد بیشتر خواهد شد. وقتی به هم زیاده تر احتیاج داشتند، این بنای خانواده که پایه اصلی اش زن و مرد است، مستحکم تر خواهد شد.

3.1. ضرورت و چرایی تأمین نیازهای همسر

از منظر روان شناسی، عواطف زن شدت دارد و مرد عشق ورز است. به همین دلیل در ارتباط زناشویی، اولویت بانوان تأمین نیازهای روحی و روانی و دریافت عشق و محبت است و اگر رابطه بدون احساسات و عواطف داشته باشند، لذت چندانی نخواهند برد؛ اما برای مردان تأمین نیاز جنسی در اولویت است و در صورت تأمین نشدن این نیاز، تحمل اوضاع برای آنان بسیار سخت می شود؛ بنابراین در

²⁴ برای مطالعه بیشتر: ناصر مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج 24، ص 283 تا 297.

صورتی که بنیان خانواده برای شما ارزشمند است و می خواهید همسران از زندگی کردن با شما احساس آرامش و خشنودی کند، در تامین نیازهای او کوتاهی نکنید.

3.1.1. محافظت در برابر آسیب ها

به هیچ وجه برای روابط زناشویی پیش شرط تعیین نکنید!

به یاد داشته باشید این رابطه مقدس، بخشی از زندگی مشترک است و هیچ پیش شرطی برای آن پذیرفته نیست.

4. لباس یکدیگر باشید خداوند متعال می فرماید: « هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ » (آن [زن]ها لباس شما هستند و شما لباس آنها هستید.)

از نگاه قرآن کریم، زن و مرد باید برای یکدیگر همانند لباس باشند. مهم ترین نکته ای که از این آیه درباره وضعیت مناسب دختر و پسر برای ازدواج مشخص می شود، کفو بودن آن هاست؛ یعنی دختر و پسر همان طور که قبل از خرید لباس، اندازه و مدل و طرح آن را بررسی می کنند در انتخاب همسر نیز باید به موقعیت خود و خانواده خود و طرف مقابل دقت کنند و همسری شایسته و هم کفو با خود را انتخاب کنند.

4.1. ویژگی های لباس شایسته

4.1.1. محافظت در برابر آسیب ها

زن با قدرت عاطفی خود می تواند همسرش را از خطاها حفظ کند. اگر محیط خانواده آرام و پرمهر و محبت بوده و فضایی عاشقانه بر خانه حاکم باشد، مرد به زندگی دلگرم خواهد شد و از رفتارهای ناهنجار اجتناب خواهد کرد. « لَتَسْكُنُوا إِلَيْهَا » (تا در کنار آن [زن]ها آرامش یابید.)

4.1.2. پوشش

دومین ویژگی بسیار مهم لباس، پوشاندگی آن است. برخی به راحتی از عیب همسر خود سخن می گویند یا برخی اوقات، عیوب فرزندان خود را در حضور دیگران مطرح کرده و متأسفانه گاهی به سبب آن عیوب، آنان را مسخره نیز می کنند. اگر به جای پوشاندن عیوب، آن ها را آشکارسازید، احتمال اصلاح کردن را تقریباً به صفر رسانده اید.

4.1.3. آراستگی

همه ما هنگام خرید لباس، سعی می کنیم زیباترین لباس را انتخاب کنیم.

طبق فرمایش قرآن، زن و شوهر باید یکدیگر را زینت بدهند و مایه فخر و مباهات یکدیگر باشند.

4.1.3.1. راهکارهای آراستن همسر

1. کمک به آراستگی ظاهری همسر

خانم ها نسبت به مردان، قدرت تشخیص رنگ های بیشتری را دارند و با توجه به شدت عواطف در آنان، معمولاً توانایی و حوصله بیشتری برای انتخاب لباس ها و رنگ ها به گونه ای چشم نواز و زیبا دارند؛ پس بسیار شایسته است از این قدرت خود برای آراستگی همسرشان بهره بگیرند.

2. کمک به آراستگی محیط خانه

امام صادق(ع) به نقل از پیامبر(ص) می فرماید: «هر زنی که در خانه شوهر خود، به قصد مرتب کردن و اصلاح آن، چیزی را جابجا کند، خداوند به او نگاه میکند و خدا به هر کس نگاه کند، عذابش نخواهد کرد.»²⁵

3. کمک به آراستگی معنوی همسر

پس باید در باید لغزشگاه ها، مراقب یکدیگر باشید و به صورت مستقیم و غیرمستقیم، به همسر خود کمک کنید تا از خطاها دوری کنند. یکی دیگر از روش های تزئین معنوی همسر، همراهی و همدلی برای انجام دادن وظایف شرعی است.

پیامبر رحمت(ص) در بیانی زیبا می فرماید: «هر زنی که شوهرش را در کارحج و جهاد یا علم آموزی کمک کند، خداوند به او از همان پاداشی می دهد که به همسر ایوب داده است.»²⁶

5. اظهار محبت و عشق ورزی به همسر

همیشه به یاد داشته باشید: تمام انسان ها در هر سن و موقعیتی، نیازمند محبت هستند. برای مردان، شنیدن واژه های محبت آمیز، نیاز هر روزه نیست، اما آنان نیز دوست دارند محبت ببینند. خداوند متعال در توصیف زنان بهشتی می فرماید: «عُرْبًا أُنْرَابًا» (زنانی که تنها به همسرشان عشق می ورزند و خوش زبان و فصیح و هم سن و سال اند). «عُرْبٌ» جمع عرو به معنی زنی است که وضع و حالش از محبت او به همسر و مقام عفت و پاکی اش حکایت می کند؛ زیرا «إِعْرَابٌ» به معنی آشکار ساختن است. این واژه به معنی فصیح و خوش سخن بودن نیز می آید و ممکن است هر دو معنی در آیه جمع باشد. پس همسران بهشتی، «عُرْبٌ»، یعنی خندان و طناز و عاشق همسر و در برابر او فروتن هستند.

6. مروارید در صدف

خداوند متعال زنان را در اوج زیبایی و جذابیت آفریده است و دوست دارد این زیبایی ها در جای خود صرف شود و با رعایت پوشش مناسب، تاثیری در روابط اجتماعی آنان با دیگران نداشته باشد؛ لذا زنان بهشتی را این چنین توصیف می کند: «و حُورٌ عِینٌ كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ» (و همسرانی از حورالعین دارند، همچون مروارید در صدف پنهان).

از این رو زیباترین تعبیر برای زنان بهشتی، مروارید در صدف است که در عین زیبایی و درخشندگی، از دسترسی ناهلان در امان و از نگاه نامحرمان به دور هستند.

²⁵ «أَيُّمَا مَائِنٍ» [إِمْرَأَةٌ رَفَعَتْ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا...» (محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق)، امالی الصدوق، ص 411، حدیث 7؛ محمد بن حسن طوسی، امالی، ص 618، حدیث 1273، محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج 101، ص 106، حدیث 1).

²⁶ «أَيُّمَا مَائِنٍ أَعَانَتْ زَوْجَهَا عَلَى الْحَجِّ وَالْجِهَادِ أَوْ طَلَبِ الْعِلْمِ أَعْطَاهَا اللَّهُ مِنَ الثَّوَابِ مَا يُعْطَى امْرَأَةَ أَيُّوبَ عَلَيْهِ السَّلَامُ» (فضل بن حسن طبرسی، مکارم الاخلاق، ص 201).

7. اخلاق شایسته و سیرت زیبا

خداوند متعال فرموده است: «فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ» (در آن باغ ها، زنانی نیکو سیرت و زیبا صورت هستند.) زنان بهشتی، جمع میان «حُسن سیرت» و «حُسن صورت» کرده اند؛ چراکه «خیر» غالباً دربارهٔ صفات نیک و جمال معنوی به کار می رود و «حُسن» غالباً در زیبایی و جمال ظاهر.

فصل چهارم - کلیدهای طلایی خوشبختی

برخلاف تصور بسیاری از افراد که تفاوت های زن و مرد را باعث ناراحتی و مشکلات خانواده می دانند و از وجود این تفاوت ها گلایه مند هستند، باید گفت این تفاوت ها موجب زیبایی زندگی است و حیات و بقای جامعه بر اساس همین تفاوت هاست. بسیاری از افراد به اشتباه فکر می کنند تفاهم یعنی یکی شدن و با یک منطق فکر کردن و یک چیز خواستن، هنگامی که تفاهم را تشابه و همانندی تعریف می کنید، راه بروز اختلاف و ناراحتی را هموار می سازید. در واقع، هنگامی که فکر می کنید همسرتان باید همانند شما فکر کند، از افکار متفاوت او پریشان و از انتخاب های او ناخشنود و از عملکرد او دل زده و ناراحت می شوید.

معنای تفاهم

تفاوت های روحی زن و مرد، واقعیتی انکار ناشدنی است که ریشه اش در وظایف و نقش های متفاوت آنان است. پس قدم اول تفاهم، شناخت این تفاوت هاست. مرحله دوم تفاهم، درک متقابل این تفاوت هاست. اگر بپذیرید همسرتان از نظر روحی با شما متفاوت است، تحمل این تفاوت ها کار راحت تری خواهد بود. همیشه به خاطر داشته باشید:

تفاهم یعنی: شناخت تفاوت ها و درک متقابل تفاوت ها

چرایی تفاوت های زن و مرد

ویژگی انسان ها با کمی تفاوت شکل گرفت: وقتی قرار بود برای قبول مسئولیت های سنگین اجتماعی و تأمین هزینه های خانواده، افرادی در نظر گرفته شوند. طبیعی است که در این حالت، از حساسیت ها و ظرافت ها و احساسات کاسته و بر توانایی تحمل ناملایمات و توان جسمی تکیه خواهد شد. به همین دلیل، مردان عمدتاً هدف گرا هستند و حساب و کتاب های منطقی را بر احساسات ترجیح می دهند. اما هنگامی که قرار است نقش حفظ و تقویت خانواده و تربیت فرزندان شایسته برعهدهٔ جنس زن قرار گیرد، باید احساسات او دو چندان شود و لطافت و زیبایی های جسمی و روحی او فزونی یابد.

تصور کنید یک دیگ مسی بزرگ از اینکه در دکور منزل شما جایی ندارد، گلایه و ادعا کند حقوق مسلم او نادیده گرفته شده است! یا ظرف کریستال زیبایی از اینکه اجازه ندارد بر روی دمای بسیار زیاد قرار بگیرد، ناراحت شود و شما را به تبعیض جنسیتی متهم کند! به قول سعدی:

جهان چون چشم و خط و خال و ابروست که هر چیزی به جای خویش نیکوست

در پایان بحث و برای جمع بندی نکات مطرح شده، به سخنی از فرمایش های رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) اشاره می‌کنم: اسلام مرد را «قوام» و زن را «ریحان» می‌داند. این نه جسارت به زن است نه جسارت به مرد، نه نادیده گرفتن حق زن است و نه نادیده گرفتن حق مرد؛ بلکه درست دیدن طبیعت آنهاست. ترازوی آنها هم اتفاقاً برابر است؛ یعنی وقتی جنسی لطیف و زیبا و عامل آرامش و آرام و آرایش معنوی محیط زندگی را در یک کفه می‌گذاریم و این جنس مدیریت و کارکرد و محل اعتماد و اتکا بودن و تکیه گاه بودن برای زن را هم در کفه دیگر ترازو می‌گذاریم، آن دو کفه باهم برابری می‌شود؛ نه آن بر این ترجیح دارد و نه این بر آن.

پرسش: آیا تلاش برای تغییر همسر کار شایسته ای است؟

اگر هدف شما از ایجاد تغییر، حذف صفات ناپسند اخلاقی در همسرتان است و می‌خواهید به او کمک کنید در مسیر کمال و بندگی، سرعت بگیرد و مؤثرتر گام بردارد، قطعاً عمل شما ارزشمند و مثبت خواهد بود. در این صورت، هدف شما صحیح است؛ اما باید دقت کنید که روش شما هم شایسته باشد و طرف مقابل را به گونه ای از رفتار بدش آگاه کنید که صدمه ای به شخصیت او وارد نشود و پذیرای سخن شما باشد؛ اما اگر هدف شما از تغییر، تغییر دادن ساختار روحی همسر و شبیه کردن ویژگی های روحی او به خودتان است، قطعاً این رفتار نادرست است و با اساس خلقت او منافات دارد؛ بنابراین در این صورت، شما به موفقیت دست نخواهید یافت و فقط سرمایه ارزشمند عشق و محبت در خانواده را از دست خواهید داد.

نیاز به محبت؛ اصلی ترین و مهم ترین نیاز بانوان

از منظر اسلام، محبت بیشترین نقش را در ساماندهی جامعه آرمانی انسان ایفا می‌کند. امام باقر علیه السلام می‌فرماید: «دین همان محبت است و محبت همان دین.»²⁷

محبت؛ عطیه الهی به همسران

نهاد خانواده به عنوان کوچکترین و صدالبته مهمترین رکن جامعه، بر اساس محبت شکل می‌گیرد و با محبت، بقایش تضمین می‌شود و ثمره های آن، یعنی فرزندان، در سایه محبت رشد و تربیت می‌یابند.

«وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ»²⁸ (و از نشانه های او هم [است] که همسرانی از جنس خودتان برای شما آفرید تا در کنار آنان، آرامش بیابید و در میان شما، مودت و رحمت قرار داد. در این نشانه هایی است برای گروهی که تفکر می‌کنند.) «وَدَّ» محبتی است که از عمق جان بر می‌خیزد، نه اینکه لقلقه زبان باشد. در کاربردهای دیگر این واژه در قرآن، مشخص می‌شود که مودت، محبتی است همراه بامسئولیت و تعهد.

²⁷ احمد بن محمد بن خالد برقی، المحاسن، ج 1، ص 262 و 263، حدیث 327

²⁸ روم، 21.

وظیفه و ویژه مردان در محبت به همسر

با وجود تاکید قبلی مبنی بر نیاز مشترک تمامی انسان ها به محبت، نیاز جنس زن به این اکسیر گران بها، بسیار فزون تر از مرد است. نیاز زن به محبت، واقعیتی پیوسته و قطع نشدنی است.

زن به حس ارزشمند بودن نیاز دارد؛ لذا در هر خانواده قرآنی، تعاملات افراد باید به گونه‌ای باشد که این احساس را به زن منتقل کند. محبت به زنان تا آن حد جدی و ارزشمند است که امام صادق علیه السلام آن را یکی از ویژگی ها و صفات اخلاقی پیامبران معرفی فرموده اند: «از اخلاق انبیا، محبت به زنان بوده است.»²⁹

پیامبر رحمت، محمد مصطفی(ص) در کلامی گران بها فرمودند: «أَحْسَنُ النَّاسِ إِيْمَانًا أَحْسَنَهُمْ خُلُقًا وَ أَلْفَهُمْ بِأَهْلِهِ وَ أَنَا أَلْفُكُمْ بِأَهْلِي»³⁰ بِأَهْلِي»³⁰ (بهترین مردم از نظر ایمان، خوش اخلاق ترین و مهربان ترین آنان با خانواده خود هستند و من در مهربانی به خانواده، از همه شما مهربان ترم).

راهکارهای مهرورزی در خانواده

1. راهکارهای اثبات محبت در خانواده

باید بدانید ابراز محبت به تنهایی کافی نیست. قبل از اینکه محبت خود را به دیگران ابراز کنید، باید وجود این محبت را به طرف خود اثبات کنید.

1.1 اثبات صداقت در محبت

اثبات صداقت در محبت، از ضروریات زندگی مشترک است.

خداوند از مهریه، به نشان صداقت داماد در محبت به عروس یاد کرده است: «وَأَتُوا النِّسَاءَ صِدْقَاتِهِنَّ نِحْلَةً»³¹ (و مهر زنان را [به طور کامل] به عنوان یک بدهی یا عطیه، به آنان بپردازید.) طبق آیه شریفه، هدیه مرد به همسرش و نشانه صداقت مرد در علاقه و دوستی به همسر است.

1.2. ترجیح دادن همسر

یکی از ابزارهای اثباتی محبت به دیگران، ترجیح دادن آنان به سایر امور است. باید او را به سایر امور زندگی ترجیح دهید تا او حقیقتاً به عشق و علاقه شما آگاه شود.

فرض کنیم مشغول تماشای فوتبال یا اخبار هستید. در همین لحظه همسرتان برای شما چای و کیک می آورد تا لحظاتی با هم گپ بزنید. در این لحظات، برای همسر شما بسیار مهم است که بداند آیا شما او را به این برنامه تلویزیون ترجیح می دهید یا خیر! مطمئن باشید

²⁹ «مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِيَاءِ حُبُّ النِّسَاءِ» (محمد بن حسن حر عاملی، وسائل الشیعه، ج 20، ص 22، حدیث 24923)

³⁰ محمد بن حسن حر عاملی، وسائل الشیعه، ج 12، ص 153، حدیث 15928، محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج 68، ص 387، حدیث 34

31 نساء، 4.

همسر شما از نوع رفتارتان با او، به میزان مهر و علاقه شما پی خواهد برد. یا گاهی برای شما هم پیش آمده است که در حین صحبت با میهمان، فرزندان به سمت شما می آید و اصرار می کند نقاشی هایش را بررسی کنید. کودک شما می تواند دقایقی بعد نیز نقاشی خود را به شما نشان دهد؛ اما برای او نیز اهمیت دارد که بفهمد خودش برای شما مهمتر است یا میهمان. آن ها دوست ندارند احساس کنند شما دیگران را به آن ها ترجیح می دهید.

نگران نشوید

قرار نیست تمام فعالیت های جانبی شما حذف شود؛ بلکه بایسته است این فعالیت ها به گونه ای انجام پذیرد که حریم محبت خانواده شما حفظ شود. اگر مردی در زمان های لازم، به خواسته ها و نیازهای جسمی و روحی همسر خود پاسخ دهد و به او توجه کافی کند. زن نیز در زمان های لازم و لحظاتی که شوهرش می خواهد به کار دیگری پردازد، او را درک خواهد کرد.

3.1. حضور و همدلی و همراهی در مشکلات

معمولاً در خوشی ها دیگران همراه و یاور شما هستند و در لحظات تلخ و در سختی ها، فقط کسانی همراهی می کنند که حقیقتاً دوستدار و علاقه مند به شما هستند. همسر شما دوست دارد در سختی ها به شما تکیه کند و در پناه آغوش گرم شما، آرامش بگیرد. یکی از مصداق های لحظه های گرفتاری بانوان، زمان عادت ماهیانه است. در این زمان، به شدت به همراهی و کمک همسر خود نیاز دارد و دورانی است که خداوند متعال از آن به اذیت و ناراحتی یاد می کند: « وَ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى »³² (و از تو درباره حیض می پرسند. بگو آن رنج و ناراحتی است).

درک وضعیت سخت جسمی و روحی زن در این دوران، برای او بسیار اهمیت دارد و در خاطرش ثبت می شود. پس سعی کنید در این دوران در امور خانه، به خصوص در کارهای سخت و سنگین، او را یاری کنید و از نظر روحی، او را تقویت کنید. مصداق دیگر لحظات سخت برای بانوان، ایام بارداری و زایمان است. به سبب سختی های دوران بارداری، خداوند از مقام مادر تمجید کرده و به فرزندان احترام به مادر را توصیه فرموده است: « وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ » (و ما به انسان درباره پدر و مادرش سفارش کردیم، مادرش او را با ناتوانی روی ناتوانی حمل کرد [در دوران بارداری، هر روز رنج و ناراحتی تازه ای را متحمل می شد].)

یکی دیگر از روزهای سخت همسر که باید شوهر به آن توجه کند، دوران خانه تکانی و نظافت سالانه است.

یک تمرین و یک پیشنهاد: به زندگی مشترک خود نگاه کنید و لحظات سخت و خطیری را که احساس می کنید همسرتان از نبود شما اذیت شده یا حضور شما را بسیار گرمی داشته و از آن خرسند شده است، یادداشت کنید. همچنین بر اساس سلیقه همسر خود، راهکارهای ویژه جلب توجه او را شناسایی و ثبت کنید.

³² بقره، 222.

2. راهکارهای ابراز محبت در خانواده

محبت باید در رفتارهای بیرونی نیز جلوه گر شود و بروز عینی یابد.

ابراز محبت به همسر، به دو شیوهٔ مختلف ممکن است: گاه این ابراز محبت در کلام جلوه گرمی شود و با واژگان عاشقانه، گوش‌های معشوق را نوازش می‌دهد و گاه ابراز محبت در اعمال و رفتار تجلی پیدا می‌کند و عشق را شعله ور می‌سازد.

1.2. ورود به قلب همسر با ابراز کلامی محبت

خانم‌ها به شدت علاقه مند هستند تا محبت همسر خود را در کلام او نیز مشاهده کنند. برای هر زن، عشق مهم‌ترین اولویت زندگی است؛ از این رو اگر در کلام شما، این عشق را دریافت نکند، بخش مهمی از وجودش بی‌قرار و آرامش درونی اش سلب خواهد شد. امام صادق علیه السلام از قول پیامبر رحمت و شفقت، محمد مصطفی(ص) فرموده اند: «قَوْلُ الرَّجُلِ لِلْمَرْأَةِ إِنِّي أُحِبُّكِ لَا يَذْهَبُ مِنْ قَلْبِهَا أَبَدًا»³³ (این سخن مرد که به زن بگوید: «دوستت دارم» هرگز از دل زن بیرون نمی‌رود).

تمرین

هر روز حداقل یک جملهٔ عاشقانه به همسر خود بگویید. خود را ملزم کنید روزی یک بار به او بگویید «دوستت دارم». جمله‌ها و واژه‌های «دوستت دارم» و «عشق من» و... کلیدهای قلب همسر هستند که با آن‌ها می‌توانید گنجینهٔ مهر و محبت همسر خود را تصاحب کنید و از زندگی آرام و دلنشین با او لذت ببرید. به یاد داشته باشید زنان در طول روز، حداقل سه بار به شنیدن واژگان محبت آمیز شما نیاز دارند.

2.2. اظهار محبت رفتاری

اظهار محبت کلامی، نیاز زنان به محبت‌های رفتاری را برطرف نخواهد کرد. گمان اشتباه برخی مردان این است که فداکاری‌ها و زحمت‌های آنان در تامین نیازهای خانواده، جایگزین گفتن «دوستت دارم» می‌شود و در طرف مقابل، برخی مردان تصور می‌کنند با گفتن چند جمله و واژهٔ زیبا، می‌تواند برای همیشه همسر خود را خوشنودسازند. راهکارهای زیر را در زندگی خود عملی سازید.

1.2.2. همنشینی با همسر

معمولاً با کاهش حضور فیزیکی و حذف هم‌نشینی‌ها، محبت‌ها نیز رو به کاهش می‌گذارد. پس برای حضور و بودن با همسر و فرزندان خود اهمیت قائل شوید و بخشی از وقت روزانهٔ خود را برای بودن با آنان صرف کنید.

رسول خدا (ص) می‌فرماید: «نشستن مرد در کنار خانواده اش، نزد خداوند متعال، دوست داشتنی‌تر از اعتکاف در این مسجد است.»³⁴

³³ محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج 5، ص 569، حدیث 59.

2.2.2. غذا خوردن با همسر و فرزندان

یکی از مصداق‌های مهم همنشینی که گاه به راحتی مغفول واقع می‌شود، غذا خوردن با همسر و فرزندان در کنار یک سفره، با محبت و عشق است.

وجود نازنین برگزیده دوران‌ها محمد مصطفی (ص) روایت شده است: خداوند مؤمن را دوست دارد و زن و فرزندانش را نیز دوست دارد. محبوب‌ترین چیز نزد خدای متعال، آن است که ببیند مرد با زن و فرزندانش سر یک سفره غذا می‌خورند. سپس هرگاه به آن سفره گردهم آیند، با نظر رحمت به ایشان می‌نگرد و پس از آنکه از جای خود پراکنده شوند، آنان را می‌آمرزد.³⁵

2.2.3. دست دادن با همسر و نگاه محبت آمیز به او

معمولاً خانم‌ها زبان بدن را بسیار بهتر از آقایان درک می‌کنند. در کلمات پیامبر رحمت و محبت، حضرت محمد مصطفی (ص)، به این نکات تاکید فراوانی شده است: «هر گاه بنده به چهره همسرش و همسرش به چهره او بنگرد، خداوند به آن دو با نگاه مهرآمیز می‌نگرد و هرگاه دست یکدیگر را بگیرند، گناهان آن دو از بین انگشتان آنان فرو می‌ریزد.»³⁶

2.2.4. هدیه دادن

هدیه دادن نیز یکی از راهکارهای جلب محبت و افزایش رضایت مندی در زندگی مشترک است؛ به خصوص اگر این هدیه همراه با سخنان محبت‌آمیز شفاهی یا کتبی باشد. اگر همسر شما بصری است و بیشترین توجه او به تصاویر زیبا و دلنشین است، سعی کنید ظاهر هدیه خود را زیباتر کنید و به بسته‌بندی زیبای آن اهمیت دهید.

اگر صفحات لمسی همسر شما غالب است. هنگامه تقدیم هدیه، سعی کنید او را در آغوش بگیرید تا خاطره این هدیه شما تا ابد در ذهن او باقی بماند. پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «هدیه دادن، دوستی و محبت را به ارمغان می‌آورد.»³⁷

2.2.5. سوغات آوردن

یکی از روش‌های زیبای هدیه دادن، تقدیم سوغات است. پیامبر (ص) در این باره می‌فرمایند:

«هنگامی که یکی از شما به سفر می‌رود و بعد به سوی خانواده اش برمی‌گردد، به آنان هدیه ای بدهد و برایشان سوغاتی بیاورد؛ اگرچه تکه سنگی باشد.»³⁸

³⁴ «جُلُوسُ الْمَرْءِ عِنْدَ عِيَالِهِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنْ اعْتِكَافٍ فِي مَسْجِدِي هَذَا» (محمد محمدی ری شهری، تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث، ص 230، مسعود بن عیسی بن ورام بن ابی فراس، تنبیه الخواطر و نزهة النواظر، ج 2، ص 122).

³⁵ محمد محمدی ری شهری، تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث، ص 230.

³⁶ زید بن علی، مسند زید بن علی، ص 302، به نقل از امام سجاد (ع) از پدرانش (ع).

³⁷ الْهَدِيَّةُ تُورِثُ الْمَوَدَّةَ» (محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج 74، ص 166).

³⁸ إِذَا خَرَجَ أَحَدُكُمْ إِلَى سَفَرٍ ثُمَّ قَدِمَ عَلَى أَهْلِهِ فَلْيَهْدِهِمْ وَلْيَطْرِفْهُمْ وَ لَوْ حِجَارَةً» (محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج 73، ص 283).

2.2.6. نامه نگاری

همسر شما دوست دارد به شیوه های متفاوت از محبت شما بهره مند شود. دقت کنید اینجا هم اصل کار بسیار مهم تر از حواشی آن است؛ یعنی حتی یک عبارت «دوست دارم» بر روی یک برگه سفید کوچک که در کنار وسایل او قرار بگیرد، تاثیرات شگرفی خواهد گذاشت.

2.2.7. پیامک های عاشقانه

شکل ساده تر نامه نگاری، ارسال پیام های محبت آمیز است. امام خمینی رحمه الله در سال 1312 عازم سفر حج شدند و در بین راه، نامه عاشقانه ای برای همسرشان نوشتند که نمونه جالبی از متنی عاشقانه از شخصیتی تاثیرگذار به همسر خویش است، بخشی از متن نامه به شرح زیر است:

تصدقت شوم، الهی قربانت بروم، در این مدت که مبتلای به جدایی از آن نور چشم عزیز و قوت قلبم گردیدم، متذکر شما هستم و صورت زیبایت در آئینه قلبم منقوش است.

عزیزم، امیدوارم خداوند شما را به سلامت و خوش در پناه خودش حفظ کند. [حال] من با هر شدتی باشد می گذرد؛ ولی بحمدالله تاکنون هرچه پیش آمد، خوش بوده والان در شهرزیبای بیروت هستم، حقیقتاً جای شما خالی است. فقط برای تماشای شهر و دریاخیلی منظره خوش دارد. صد حیف که محبوب عزیزم همراهم نیست که این منظره عالی به دل بچسبند! ایام عمر وعزت مستدام.

تصدقت، قربانت، روح الله³⁹

2.2.8. کمک به همسر در کارهای خانه

همسر شما هر چقدر از شما تعهد بیشتری به مسائل خانه و خانواده مشاهده کند، به زندگی دلگرم تر خواهد شد. اگر تأمین اقتصاد خانه بر عهده هر دو نفر شماست، لازم است کمک های شما در امور منزل بیشتر شود و نظم خاصی به خود بگیرد. در این حالت همسرتان همانند شما در محیط جامعه مشغول به کار است و با خستگی جسمی به خانه می آید. کمک نکردن شما برای او به این معناست که شما توان جسمی او را درک نمی کنید. به یاد داشته باشید همسر شما از لحاظ جسمی، ظرافت های بیشتری دارد و باید مراقبت های شما از او بیشتر باشد. این همان توصیه نورانی مولای متقیان، امیرالمومنین (ع) خطاب به مردان است. ایشان فرموده اند: «وَلَا تُمَلِّكِ الْمَرْأَةَ مِنْ أَمْرِهَا مَا جَاوَزَ نَفْسَهَا فَإِنَّ الْمَرْأَةَ رِيحَانَةٌ لَيْسَتْ بِقَهْرْمَانَةٍ»⁴⁰ (به زن، بیش از کارهای خودش را وامگذار، زیرا او همچون شاخه گل است، نه کارگزار و پیشکار.)

2.2.9. احترام به علاقه و سلیقه همسر

روش دیگر اظهار محبت، احترام به سلیقه و علاقه همسر است.

³⁹ روح الله موسوی خمینی، صحیفه امام، ج 1، ص 2.

⁴⁰ محمد بن حسین شریف الرضی، نهج البلاغه، ترجمه محمد دشتی، ص 537، نامه 31.

2.2.10. ترجیح و تقدم سلیقه همسر

برای اظهار محبت بیشتر به همسرتان، سعی کنید تا حد امکان، سلیقه او را بر سلیقه خود مقدم کنید. این ترجیح سلیقه های همسر، نشان دهنده محبت قلبی شما به او خواهد بود.

نگران نباشید!

فکر نکنید در این صورت مجبور خواهید بود تا آخر عمر از خواسته خود چشم‌پوشی کنید. بدون شک همسر شما نیز پس از مشاهده چند بار از خود گذشتگی شما، سعی خواهد کرد سلیقه شما را به میل خود ترجیح دهد.

2.2.11. ارتباط با خانواده همسر

برای خانم‌ها بسیار مهم است که روابط سالم و دوستانه بین شما و خانواده خود را مشاهده کنند. به طور کلی، زنان رابطه گرا و مردان هدف گرا هستند.

2.2.12. تقویت محبت

یکی از نکات مهم برای خانم‌ها که معمولاً آقایان آن را نادیده می‌گیرند، توجه به تاریخ اتفاقات مهم زندگی مشترک است. آقایانی که تاریخ تولد همسر خود یا تاریخ سالگرد ازدواج خود از یاد می‌برند، نباید برای داشتن رابطه عاشقانه با همسر خود توقع زیادی داشته باشند.

2.2.13. انجام دادن کارهایی مخصوص همسر

یکی از شاه کلیدهای تسخیر قلب همسر، انجام دادن کاری ویژه برای اظهار محبت به همسر است. این ترفند برای افزایش عشق و علاقه همسر شما، بسیار اثرگذار است.

برای مثال، اگر همسر شما دوست دارد مدل خاصی از لباس را بپوشد یا اصلاح مو و ظاهر خود را به شکلی دیگر انجام دهید، در مناسبتی مشخص می‌توانید این کار را برای او انجام دهید؛ به شرط اینکه این کار شأن و احترام اجتماعی شما را حفظ کند، یا می‌توانید این کار را فقط در منزل انجام دهید. شادمان ساختن همسر، علاوه بر تقویت ارتباط زناشویی، رضایت الهی را نیز برای شما به دنبال خواهد داشت؛ لذا پیامبر رحمت(ص) در کلامی زیبا خطاب به مردم می‌فرماید: « هرکس خانواده اش را شاد سازد، خداوند از آن شادی، مخلوقی می‌آفریند که تا روز قیامت برایش طلب آمرزش کند.»⁴¹

بانوان؛ مایه آرامش

در این بخش به شاه کلیدهای خوشبختی اشاره خواهیم کرد که بانوان می‌توانند به کمک آن‌ها، به زندگی خود گرما بخشند.

1. خوش اخلاقی

⁴¹ علی بن حسام متقی هندی، کنز العمال، 16، ص 379، حدیث 44995، محمد محمدی ری شهری، تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث، ص 226

واقعیت این است که کمتر چیزی به اندازه محبت و حسن خلق می تواند دیگران را به شما علاقه مند کند و دوستی را افزایش دهد. پس برای آباد شدن خانه هایتان و گرما بخشی به زندگی، اخلاق خود را نیکو کنید؛ زیرا امام صادق(ع) فرمودند: « أَلْبِرُّ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ يَعْمُرَانِ الدِّيَارَ وَ يَزِيدَانِ فِي الْأَعْمَارِ » (نیکی کردن و خوش خویی، خانه ها را آباد و عمرها را زیاد می کند).⁴²

2. احترام

یکی دیگر از اصول اساسی محبت و ارکان اصلی تقویت ارتباطات در اجتماع، حفظ احترام متقابل است. اگر واقعاً برای خانواده خود ارزش قائل هستید و بنای حفظ آن را دارید، هیچ گاه حرمت همسر خود را نشکنید و به او بی احترامی نکنید. شما با احترام گذاشتن به طرف مقابل، شخصیت او را گرامی داشته و او را تکریم کرده اید و هیچ شخصیت تکریم شده و محترمی حاضر به انجام دادن رفتارهای زشت نخواهد بود.

امام صادق علیه السلام فرمودند: «خداوند عزوجل می فرماید: هر کس بنده مومن مرا خوار کند، باید به من اعلام جنگ کند.»⁴³

لازم است به طور ویژه تذکر دهیم که احترام گذاری شما به همسران از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است؛ زیرا اولاً به طور معمول، مردان از همسران خود سن بیشتری دارند و از آن مهمتر اینکه مردان به علت ساختار روحی خاص خود، به شدت نیازمند هستند که احترام و اقتدارشان حفظ شود تا بتواند از زندگی با شما لذت ببرند. پس همیشه و در هر حالتی، حتی در هنگامی که حق با شما و اشتباه از همسران است، احترامش را حفظ کنید.

3. فروتنی

یکی دیگر از شاه کلیدهای خوشبختی در زندگی، داشتن روحیه فروتنی است. باید زن و مرد بسیار مراقب باشند از رفتارهایی که شائبه غرور و خود برتری دارد، اجتناب کنند. خانمهایی که سطح علمی و اجتماعی برتری از شوهر خود دارند، بسیار مراقب باشند. در این صورت کوچکترین رفتاری از جانب زن که باعث شود همسرش گمان کند قصد تخریب او را دارد، آسیب جدی به زندگی زناشویی آنان وارد خواهد کرد.

4. وفاداری

برای بقای زندگی مشترک، لازم است زن و شوهر، هر دو به زندگی خود وفادار باشند. « وَ أَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا » (و به پیمان وفا کنید؛ زیرا که پیمان مورد سوال قرار می گیرد).⁴⁴

⁴² محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج 2، ص 100، حدیث 8.

⁴³ محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق)، ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، ص 284، حدیث 1.

⁴⁴ اسراء 34.

از طرفی، در مواجهه با رفتارهای نادرست طرف مقابل، باید بسیار هوشمندانه عمل کنید تا حساسیت های شما موجب تشدید رفتار نادرست همسر شما نشود. از طرفی و به عنوان توصیه ای جدی به تمام خوانندگان این کتاب، از شما می خواهم هنگامی که رفتار ناهنجار و ناشایستی را از طرف مقابل خود می بینید، قبل از محکوم کردن طرف مقابل از خود بپرسید چه رفتارهایی از طرف من، موجب شده است که او چنین خطایی را مرتکب شود؟

گاهی ممکن است خطا و بی وفایی همسر، ناشی از بی تعهدی های کوچک شما در طول سالیان بوده که او را از دایره غیرت خارج کرده و امروز دست به چنین رفتاری زده است.

خطر: متأسفانه گاهی اوقات برخی افراد، بی وفایی و عهدشکنی طرف مقابل را مجوز خطا و اشتباه خود می دانند و بعد از مشاهده کوچک ترین نشانه هایی از خطا و عهدشکنی، خودت نیز به بهانه جبران بدی او، به عهد شکنی و بی وفایی روی می آورند. واقعیت این است که اگر تمام دنیا عهدشکنی کنند و هیچ کس حتی کلامی صادقانه نیز به زبان جاری نکند، مجوز آن نمی شود که حتی یک خطای کوچک یا حتی یک دروغ شوخی از ما سرزنند. توجه داشته باشید که در پیشگاه عدل خداوند، هر کس باید پاسخ گوی خطاهای خود باشد؛ زیرا خداوند کسی را به جای دیگری مجازات نمی کند و خطای هیچ کس را توجیهی برای خطای دیگران نمی داند.

5. انصاف

مراقب باشید همیشه در تعامل با همسر و فرزندان خود انصاف را رعایت کنید. تا راه ورود خود به بهشت را هموار سازید.

6. چهره شادمان

طبیعی است که با توجه به زیبایی ها و لطافت های جسمی و روحی زنان، اهمیت خوش رویی و شادمانی آنان در خانواده دوچندان است.

7. نگاه محبت آمیز

همیشه سعی کنید با نهایت عشق و محبت به همسر خود نگاه کنید تا سیگنال های عشق محبت شما به سوی او فرستاده شود. در این موقعیت است که باید منتظر باشید پاسخ های محبت آمیز او نیز به گرمای زندگی مشترک شما، بیش از پیش بیفزاید.

8. استقبال و بدرقه

مردی نزد پیامبر خدا آمد و گفت: «همسری دارم که هرگاه وارد خانه می شوم، به استقبالم می آید و هرگاه خارج می شوم، بدرقه ام می کند و هرگاه مرا اندوهگین می بیند؛ می گوید که چرا اندوهگین هستی؟ اگر غم روزی ات را می خوری، غیر تو [یعنی خداوند] آن را برایت

ضمانت کرده است و اگر غم آخرت را داری، پس خداوند بر اندوهت بیفزاید. [همه ما به تلاش بیشتر برای آبادانی آخرت خود نیاز داریم.]» پیامبر فرمودند: «خداوند کارگزارانی دارد و این زن، یکی از کارگزاران اوست. برای او نصف پاداش شهید در نظر گرفته شده است.»⁴⁵ حتماً برای استقبال از همسر خود و بدرقه وی برنامه ریزی کنید.

9. همنشینی و غذا خوردن با همسر و فرزندان

بانوان به عنوان کانون محبت و گرمابخشی خانواده، می‌توانند با قلب مهربان خود، اعضای خانواده را در کنار یکدیگر جمع کنند و فضای پر مهری را تدارک ببینند.

10. توجه به آراستگی

مردان، بیشتر با چشم خود عاشق می‌شوند و به دیده‌های خود بسیار اهمیت می‌دهند. پیامبر(ص) فرموده‌اند: «اگر زن، خود را برای شوهرش آراسته نمی‌کند، بی‌گمان دردل او جا نمی‌گرفت.»⁴⁶ حتماً تلاش کنید همیشه در مقابل همسر خود با آراستگی ظاهر حاضر شوید و از ژولیدگی بپرهیزید. اشتباه برخی خانم‌ها در این است که زیبایی و آراستگی را فقط مخصوص میهمانی‌ها و حضور در محافل بزرگ می‌دانند؛ در حالی که همسران آن‌ها شایسته‌ترین افراد برای مشاهده زیبایی‌های آنان هستند.

مهم: یکی از پرسش‌های پرتکرار افراد پس از مطالعه این مطالب، ممکن است این باشد: «اگر ما تمام نکته‌های ذکر شده را رعایت کردیم؛ اما همسرمان بدون تغییر بود و همان رفتارهای قبل را تکرار کرد، چه باید بکنیم؟» در پاسخ، چند نکته را باید گفت:

1. شک نکنید تغییر در شما، اصلاح طرف مقابل شما را نیز به دنبال دارد؛ اما نباید توقع تغییر ناگهانی داشته باشید. // 2. همه ما در زندگی باید به دنبال اصلاح خویشتن باشیم. قرار نیست با ایجاد کوچک‌ترین تغییر در خود، از طرف مقابل نیز متوقع شویم و منتظر باشیم او نیز خود را متحول کند. // 3. همان‌طور که گفتیم، به دلیل وجود محدودیت‌های طبیعی، هیچ وقت تمام دنیا به کام شما نخواهد بود؛ لذا باید تمرین کنید در همین وضعیت موجود، آرامش داشته باشید و از زندگی خود لذت ببرید.

حدود محبت به همسر و فرزندان

یک نکته بسیار مهم باقی مانده است که گاه غفلت از آن، به نتایج مخرب و دور شدن از اهداف اصلی ازدواج می‌انجامد و آن، اصل رعایت حدود محبت است. گاه افراط در محبت سبب می‌شود افراد از انجام دادن وظایف اصلی خود باز بمانند و عاقبت نافرجامی را برای خود رقم بزنند؛ لذا خداوند تعالی این نکته را به انسان‌ها چنین متذکر می‌شود: «یا ایها الذین آمنوا لا تلتهکم أموالکم و لا اولادکم عن

⁴⁵ محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق)، کتاب من لایحضره الفقیه، ص 389، حدیث 4369، فضل بن حسن طبرسی، مکارم اخلاق، ج 1، ص 438، حدیث 15001
⁴⁶ محمد مهدی ری شهری، تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث، ص 312.

ذِكْرِ اللَّهِ وَ مَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ»⁴⁷ (ای کسانی که ایمان آورده اید، مبدا اموال و فرزندان شما را از یاد خدا غافل بگرداند و کسانی که چنین کنند، زیانکاران اند).

رسول خدا (ص) در توصیه ای به یکی از یاران خود فرمودند: مبدا دلسوزی برای خانواده ات، باعث شود که طاعت خدا را وانهی و نافرمانی اش را در پیش گیری! زیرا خداوند متعال می فرماید: «ای مردم، از پروردگارتان بپروایید و بترسید از روزی که هیچ پدری به کار فرزندش نمی آید و هیچ فرزندی نیز به کار پدرش نخواهد آمد.»

فصل پنجم - ضرورت و نتایج فرزند آوری

در بین آیات شریف قرآن، مناجات پیامبران علیه السلام با خدای متعال به چشم می خورد که از خداوند فرزند صالح و سالم طلب می کنند: «هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ» (آنجا [بود که] زکریا پروردگارش را خواند و گفت: «پروردگارا، از جانب خود، فرزندی پاک و پسندیده به من عطا کن که تو شنونده دعایی.»)

از این دعای حضرت زکریا علیه السلام مشخص می شود درخواست فرزند و نسل پاک، سنت و روش انبیای الهی است. با نگاهی دقیق به درخواست حضرت زکریا از خداوند، مشخص می شود ارزش فرزند به پاکی و شایستگی اوست. در روایات معصومان علیه السلام نیز همیشه قید صلاحیت و صالح بودن در کنار بحث فرزند مطرح می شود. پیامبر اکرم (ص) فرمودند: از خوشبختی مرد، داشتن فرزند صالح و شایسته است.»

1. نتایج ارزشمند فرزند آوری

1.1. خشنودی خداوند و گسترش آرمان توحید

1.2. خشنودی و مباحات پیامبر گرامی اسلام (ص)

ایشان می فرمایند: «فرزندان را زیاد کنید که من فردا با فراوانی شما، به دیگر امت ها مباحات می کنم.»⁴⁸

1.3. بهره مندی پدر و مادر از رحمت الهی

امام صادق علیه السلام می فرمایند: «همانا خداوند به بنده، به سبب محبت شدید او به فرزندش، رحم می کند.»⁴⁹

⁴⁷ منافقون 9

⁴⁸ محمد بن یعقوب کلینی، کافی، ج 6، ص 2، حدیث 3 از محمد بن مسلم از امام صادق علیه السلام
⁴⁹ محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق)، کتاب من لایحضره الفقیه، ج 3، ص 482، حدیث 4695

1.4. فرزندان؛ یاور و همدم والدین

از نظر شرع مقدس اسلام، فرزندان وظیفه دارند به والدین خود محبت کرده و با خدمت کردن به آنان در سنین پیری، بخش کوچکی از زحمت های آنان را جبران کنند: « وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْنِي صَغِيرًا »⁵⁰ (و بال های تواضع خویش را از محبت و لطف، در برابر آنان فرود آور و بگو: « پروردگارا، همان گونه که آنان مرا در کوچکی تربیت کردند، مشمول رحمتشان قرار ده.»)

1.5. طلب آمرزش

کارنامه اعمال انسان با مرگ او بسته می شود و دیگر امکان کسب زاد و توشه برای او وجود نخواهد داشت؛ مگر در دو حالت: یا اعمال شایسته و ارزشمندی انجام داده باشد که آثار آن تا سال ها پس از مرگش باقی مانده باشد.

روش دوم بهره مندی انسان پس از مرگ، تربیت فرزندان صالح است که با عملکرد مثبت آنان، اسباب نجات یا ارتقای درجه و مقام او فراهم شود. امام صادق (ع) در این زمینه می فرماید: « میراث خدا از بنده مومن، فرزند صالحی است که برای او آمرزش بطلبد.»

2. جایگاه مادر

در این میان، جایگاه و فضیلت مادر بسیار پررنگ است تا جایی که پیامبر (ص) در پاسخ جوانی که از ایشان پرسید به چه کسی نیکی کند، فرمودند: « به مادرت.» او برای بار دوم و سوم همین سوال را پرسید و پیامبر باز هم فرمودند: « به مادرت نیکی کن.» پس از پرسش برای مرتبه چهارم، حضرت در پاسخ فرمودند: « به پدرت نیکی کن.»⁵¹

فصل ششم - نقش والدین در تربیت فرزند صالح

در این فصل به برخی از وظایف بسیار مهم والدین اشاره خواهیم کرد.

1. انتخاب نام نیکو

امام کاظم علیه السلام فرمودند: « نخستین نیکی انسان به فرزندش این است که نام نیک بر او نهد. پس هر کدام از شما باید نام نیک بر فرزندش بگذارد.»⁵²

محمد بن یعقوب کلینی، اصول کافی، ج 2، ص 159⁵¹

علت توجه ائمه علیه السلام بر نام گذاری شایسته، این است که نام انسان بیانگر افکار و اعتقادات و رسالت انسان ها در زندگی است.

به همین دلیل است که امام باقر علیه السلام توصیه می فرمایند: «درست ترین نام ها آن است که به بندگی خوانده شود (شناخته شود) و برترین آن ها، نام انبیاست.»⁵³

2. آموزش و تعلیم

نوع تربیت و سرفصل های آموزشی پدر و مادر، حتی در بزرگسالی و زمانی که فرزندان تاثیرپذیری مستقیمی از والدین خود ندارند، مؤثر است. رفتارهای نخست والدین با فرزندان، سلیقه ها و روحیات آنان را شکل می دهد. پس بسیار مهم است در کودکی، چه آموزش هایی به فرزندان خود بدهید و چه فضای فکری را برای آنها مهیا سازید؛ لذا پیامبر مهربانی ها، حضرت محمد مصطفی (ص) سفارش کرده اند: «حقوق فرزند بر پدرش سه چیز است: برایش نام خوب انتخاب کند و سواد به او بیاموزد و هرگاه به سن بلوغ رسید، او را همسر دهد.»⁵⁴

3. فراهم سازی زمینه های ازدواج

متأسفانه گاهی در جامعه با افرادی مواجه می شویم که به بهانه های مختلفی، از جمله تأثیرپذیری از برخی تفکرات نادرست جوامع غربی، با وجود توانایی مالی و اعلام آمادگی فرزند و تحقق شروط ازدواج در آنان، مانع از ازدواج فرزند خود می شوند.

پیامبر رحمت و مهربانی می فرمایند: «هرکس فرزندش به سن ازدواج برسد و توانایی مالی داشته باشد که او را همسر دهد، اما این کار را نکند و از آن فرزند خطایی سرزند، گناهِش به گردن اوست.»⁵⁵

4. نقش ویژه مادران در تربیت اسلامی

جایگاه مهر و محبت و عشق ورزی در تربیت اسلامی، جایگاهی انکارناپذیر است و ملاحظت در رفتارها و داشتن اخلاق شایسته، از ارکان اصلی تربیت است. لذا نقش مادران به سبب بهره مندی از عاطفه فزون تر، در تربیت فرزندان انکار ناشدنی است.

5. اصول اساسی تربیت فرزند

5.1. محبت

نیاز به دریافت محبت بر اساس سن و جنسیت و وضعیت زمانی و مکانی مختلف متفاوت است، اصل نیاز انسان هیچ گاه و در هیچ وضعی از بین نمی رود.

⁵² محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج 6، ص 18، حدیث 3

⁵³ محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج 6، ص 18، حدیث 1، محمد بن حسن طوسی، تهذیب الاحکام، ج 7، ص 438، حدیث 1747

⁵⁴ فضل بن حسن طبرسی، مکارم الاخلاق، ج 1، ص 474، حدیث 1627.

⁵⁵ علی بن حسام متقی هندی، کنز العمال، حدیث 45337.

معمولاً به سبب شدت عواطف در بانوان، انتظار داریم مادران وظیفه مهرورزی به فرزندان را به عهده بگیرند و این نیاز آنان را برطرف سازند؛ اما با دریافت محبت از جانب مادر، فرزندان نیازشان به محبت کاملاً برطرف نمی شود. بر همین اساس رسول گرامی اسلام (ص) می فرماید: «کودکان را دوست بدارید و با آنان مهربان باشید.»⁵⁶

اگر به سیره و عملکرد پیامبر (ص)، به عنوان خاتم رسولان و هدایتگر انسان ها تا روز قیامت، نگاهی کنید، خواهید دید ایشان احترام و محبت به فرزندان و حتی فرزندان اصحاب و یاران خود را سرلوحه رفتار اجتماعی خود قرار داده بودند. این روایت⁵⁷ را نیک بنگرید:

روزی رسول خدا (ص) روی منبرمشغول ایراد خطبه بود که حسن و حسین وارد شدند. رسول خدا(ص) از منبر پایین آمدند و آن ها را برداشتند و در کنار خود نشاندند و فرمودند: «همانا اموال و اولاد شما مایه آزمایش شما هستند.»

پس برای محبت به فرزندان خود، هیچ تربیت و آدابی نجوید؛ زیرا نیاز کودکان به محبت همیشگی است. پیامبر رحمت (ص) فرمودند: « مؤمن دوست خداست و فرزند او هدیه خداست. پس خداوند در اسلام، به هرکس فرزندی عطا کرد، باید فرزندش را بسیار ببوسد.»⁵⁸

مردی خدمت پیامبر (ص) رسید و گفت: «هرگز کودکی را نبوسیده ام»، پس از رفتن آن مرد از نزد پیامبر خدا (ص) حضرت فرمودند: «این مرد در نزد من از دوزخیان است.»⁵⁹

5.2. تکریم فرزند و احترام به او

یکی دیگر از اصول تربیت صحیح اسلامی، تکریم شخصیت و احترام گذاشتن به فرزندان است. رسول گرامی اسلام (ص) در کلامی کوتاه، اما بسیار راهگشا به ما چنین تعلیم می فرماید: «به فرزندان خود احترام بگذارید و آن ها را نیکو تربیت کنید.»⁶⁰

پیامبر (ص) می فرماید: «همان گونه که فرزند نباید به والدین خود بی احترامی کند، والدین نیز نباید به او بی احترامی کنند.»⁶¹

5.3. قاطعیت و سازش نکردن

با وجود نکاتی که در خصوص ابراز محبت به فرزندان گفته شد، باید متوجه باشید که یکی از اهداف محبت، تربیت شایسته فرزندان است؛ پس هرگاه این محبت، به خطاکاری خود شما یا فرزندان منجر شود، نه تنها مطلوب نیست؛ بلکه از رفتارهای بسیار ناپسند است.

⁵⁶ محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج 6، ص 49 حدیث 3.

⁵⁷ نک: محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج 43، ص 284، حدیث 50.

⁵⁸ تنبیه الغافلین، ص 343، حدیث 497.

⁵⁹ محمد بن یعقوب کلینی، الکافی؛ ج 6، ص 50، حدیث 7، محمد بن حسن طوسی، تهذیب الاحکام، ج 8، ص 113، حدیث 391.

⁶⁰ علی بن حسام متقی هندی، کنز العمال، حدیث 45410.

⁶¹ محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج 104، ص 93، حدیث 22.

پیامبر(ص) در توصیه ای به ابن مسعود فرمودند: « میادا دلسوزی برای خانواده ات، باعث شود که اطاعت خدا را وانهی و نافرمانی اش را در پیش گیری.»⁶²

5.4. عدالت میان فرزندان

حضرت محمد مصطفی (ص) رعایت کرده اند: « میان فرزندان خود به عدالت رفتار کنید؛ همان گونه که شما خود نیز دوست دارید آنان در احترام و محبت به شما عدالت به خرج دهند.»⁶³

طبق دستور های صریح معصومان علیه السلام، رعایت عدالت بین فرزندان، حتی در کارهای به ظاهر کوچکی مثل هدیه دادن یا حتی بوسیدن، بسیار ضروری است، اما دقت کنید که عدالت به معنای مساوات نیست. گاه لازم است برای یکی از فرزندان به دلایل خاصی، مثل بیماری، هزینه های بیشتری صرف کنید یا به سبب وضع سنی و تحصیلی یکی از فرزندان، مجبور شوید هزینه های بیشتری برای او صرف کنید. همچنین گاهی ممکن است برای تشویق برخی صفات و رفتارهای پسندیده در یکی از فرزندان، او را تشویق کنید و امتیاز خاصی برای او در نظر بگیرید؛ اما در تمام این حالات باید مراقب باشید سایر فرزندان بدانند محبت شما به همه آنان یکسان است و فقط شکل اظهار آن بنا به دلایلی، متفاوت شده است.

5.5. تغافل

ابزار دیگری که برای تربیت صحیح، به آن نیازمندید، تغافل و نادیده گرفتن خطا هاست.

برای رهایی آنان از خطا، بهترین تدبیرها را برگزینید؛ اما توجه کنید هنگامی که متوجه شدید فرزند شما خطایی را مخفیانه مرتکب می شود، سعی کنید خود را به تغافل بزنید تا او احساس کند شما متوجه خطای او نشده اید. پس بکوشید برای حل مشکل فرزند خود و بازگرداندن او به مسیر صحیح، برنامه ریزی کنید و راهکارهای مناسبی برای حل این مشکل بیابید. پیامبر اکرم (ص) به ما چنین توصیه می فرمایند: « خدا رحمت کند پدری را که فرزندش را در نیکی کردن به خود یاری رساند؛ بدین گونه که از گناه و خطای او درگذرد و به درگاه خدا برایش دعا کند.»⁶⁴

پدران گرامی در نظر داشته باشید تلاش فرزند شما برای مخفی ساختن خطای خود، نشان دهنده این است که از خطا بودن فعل خود آگاه است و از آن مهم تر، نمی خواهد حرمت شما را بشکند و در برابر شما مرتکب خطا شود. پس شما هم با تغافل سعی کنید باعث شکسته شدن این حرمت نشوید و قابلیت هدایت و اصلاح فرزند خود را از بین نبرید و با فکر و مشورت، راهکار مناسبی برای پیشگیری از تکرار

⁶² فضل بن حسن طبرسی، مکارم اخلاق، ج 2، ص 349، حدیث 2660

⁶³ محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج 104، ص 92، حدیث 16

⁶⁴ محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج 104، ص 98، حدیث 70

خطای فرزند خود بیابید، تاکید امام باقر علیه السلام در این باره چنین است: «اگر دین را یک پیمانۀ در نظر بگیریم، دو سوم این پیمانۀ تغافل است.»⁶⁵

5.6. کودکی کردن با کودک و بازی با او

باید دقت کنید دوران بازی کودک، دوران تعطیلی تکامل نیست؛ بلکه دوران شکوفایی استعدادهای او از طریق بازی است. به همین دلیل است که اهل بیت عصمت و طهارت علیه السلام به بازی کردن با کودکان توصیه فرموده اند. امام صادق علیه السلام در توصیه ای ارزشمند به والدین فرمودند: «فرزندت را رها کن تا هفت سال بازی کند و هفت سال [دوم] او را تربیت کن و هفت سال [سوم] او را با خودت همراه کن.»⁶⁶

توصیه رسول گرامی (ص) چنین است: «نزد هر کس کودکی هست، باید با او کودکی کند.»⁶⁷

در واقع، فرزندی که در دوران کودکی، خود را با بازی کردن اذعان نکرده باشد، نتیجه اش این است که در بزرگسالی از خود رفتارهای کودکانه نشان خواهد داد و به خود و خانواده اش آسیب خواهد زد. علاوه بر این، بازی والدین با کودک، روابط بین آنان را تحکیم می کند و صمیمیت در روابط آنان افزایش می یابد.

روزی پیامبر (ص) با گروهی نماز می خواندند و حسین علیه السلام که خردسال بود، در کنار ایشان بود. هرگاه پیامبر خدا (ص) به سجده می رفتند، حسین علیه السلام می آمد و بر دوش ایشان سوار می شد. سپس پاهایش را تکان می داد و می گفت: «هی، هی!» وقتی پیامبر خدا سر برمی داشتند، او را می گرفتند و کنار خود می گذاشتند و همین که به سجده می رفتند، حسین (ع) بر پشت پیامبر بر می گشت و می گفت: «هی، هی!» این کار را همچنان ادامه داد تا اینکه پیامبر خدا (ص) از نماز فارغ شدند. در این هنگام شخصی یهودی گفت: «ای محمد، شما با فرزندان خود به گونه ای عمل می کنید که ما نمی کنیم!» پیامبر (ص) فرمود: «بدان اگر به خدا و پیامبرش ایمان می آورید، حتماً با کودکان مهربان می شدید.» یهودی گفت: «من به خدا و پیامبر او ایمان می آورم.» او مسلمان شد؛ زیرا با همه عظمت مقام پیامبر (ص) کرامت ایشان را مشاهده کرد.⁶⁸

5.7. رعایت زمان مناسب برای تربیت

⁶⁵عباس قمی، سفینه البحار و مدینه الحکم و الآثار، ج 3، ص 803

⁶⁶محمد بن علی بن بابویه (شیخ صدوق)، کتاب من لایحضره الفقیه، ج 3، ص 492، حدیث 4743

⁶⁷محمد بن علی بن بابویه (شیخ صدوق)، کتاب من لایحضره الفقیه، ج 3، ص 483، حدیث 4707

⁶⁸محمد بن علی ابن شهر آشوب، مناقب، ج 4، ص 71، محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج 43، ص 296، حدیث 57

پیامبر رحمت (ص) در یکی از سخنان بسیار جامع و زیبا و کاربردی خود در خصوص تربیت فرزند، زمان‌های مناسب برای تربیت را چنین تشریح فرموده‌اند: «فرزند، هفت سال آقا است و هفت سال خدمتکار و هفت سال وزیر است. اگر در 21 سالگی از تربیت او راضی بودی که خوب، وگرنه به پهلویش بزن که نزد خداوند معذوری.»⁶⁹ یعنی با رعایت این الگو، وظیفه خود را به درستی انجام داده‌ای؛ پس بازخواست نخواهی شد. پس طبق این نظریه اسلامی و براساس سایر روایات اهل بیت علیه السلام، هفت سال ابتدایی زمان آموزش به فرزند نیست و فرزند با ورود به هفت سال دوم و آغاز دوران فرمان‌برداری، آمادگی کافی برای دریافت آموزش‌های جدید به دست خواهد آورد. پس از گذراندن هفت سال آموزش و تعلیم و اطاعت از والدین، فرزند به مرحله‌ای از رشد و بلوغ می‌رسد که می‌تواند همچون و زیر، در کنار والدین حضور داشته باشد و آنان را در تصمیم‌گیری‌ها یاری کند.

در پایان مرحله سوم، جوان به 21 سالگی می‌رسد و آمادگی تشکیل خانواده و تربیت فرزند را خواهد داشت.

فصل هفتم - تربیت دینی و وظایف پدر خانواده

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ »⁷⁰ (ای کسانی که ایمان آورده‌اید، خودتان و خانواده خود را از آتشی که سوخت آن مردم و سنگ‌ها هستند، حفظ کنید).

در روایات وارد شده از اهل بیت علیه السلام در تفسیر این آیه شریفه، به مردان تاکید شده است: «آنان را به آنچه خدا دوست می‌دارد، بخوانید و از آنچه خدا ناخشنود می‌دارد، نهی کنید.»⁷¹

امام علی علیه السلام نیز درباره این آیه می‌فرمایند: «به آنان علم و ادب بیاموزید.»⁷²

متأسفانه گاهی در جامعه با پدران مواجه می‌شویم که تمام اهتمام خود را برای تامین نیازهای مادی و آسایش اجتماعی فرزندان خود صرف می‌کنند؛ اما به تربیت و آموزش ادب و علم مفید به آنان بی توجه هستند.

1. نقش دین در سلامت خانواده

پس همانطور که برای سفر تفریحی چند روزه، از قبل برنامه ریزی می‌کنید، برای موفقیت در سفر چند ساله خود در دنیا نیز باید برنامه‌ریزی دقیقی کنید تا بتوانید بر اساس برنامه‌ای جامع و کارآمد، برای کسب هدف نهایی خلقت، یعنی رسیدن به مقام عبودیت، حرکتی مستمر و موثر داشته باشید. بنابراین، بسیار ضروری است که ابتدا حضور دین را در زندگی خود پررنگ کنید و سپس در آموزش دین به همسر و فرزندان خود بکوشید.

⁶⁹ فضل بن حسن طبرسی، مکارم الاخلاق، ج 1، ص 478، حدیث 1649
⁷⁰ تحریم 6

⁷¹ تفسیر در المنثور، ج 8، ص 225، محمد مهدی ری شهری تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث، ص 250، به نقل از رسول خدا (ص)

⁷² علی بن حسام متقی هندی، کنز العمال، ج 2، ص 539، حدیث 46760

2. استقامت و پشتکار؛ لازمه تربیت موفق

برای تربیت صحیح و موفق همسر و فرزندان، باید به اولویت های تربیتی توجه کنید و در مسیر تربیت بسیار صبر و حوصله به خرج دهید. خداوند متعال این دونکنه ضروری را خطاب به پیامبر خود می فرماید: « وَ أَمْرُ أَهْلِكَ بِالصَّلَاةِ وَ اصْطِبْرٍ عَلَيْهَا »⁷³ (خانواده خود را به خواندن نماز فرمان ده و برانجام آن شکیبا باش).

یکی از عواملی که موجب می شود بسیاری از والدین در تربیت فرزندان خود به موفقیت چندانی دست نیابند، این است که دوست دارند با یک بار تذکر دادن، یک مشکل اخلاقی در فرزندشان حل شود.

3. تربیت الگو محور

خداوند متعال در توصیف محبوب خویش، پیامبر خاتم، محمد مصطفی (ص) می فرماید: « لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ »⁷⁴ (قطعاً برای شما، در رسول خدا سرمشقی نیکوست).

حقیقت ترین تربیت، چیزی جز این نیست. اگر می خواهید همسر و فرزندان شما به توصیه ها و آموزه های اخلاقی شما گوش فرا دهند، باید خود قبل از همه، عمل کننده به گفته های خود باشید. باید خود شما بیشتر از آنچه به دیگران توصیه می کنید، عمل کنید تا امید اصلاح در رفتار دیگران به وجود آید. این همان مضمون این فرمایش زیبای امیرالمومنین علیه السلام است: « هر کس خود را پیشوای مردم قرار دهد، باید پیش از آموزش دادن به مردم، تعلیم به خود را آغاز کند و باید پیش از تربیت زبانی، با رفتارش تربیت کند. »⁷⁵

4. تربیت دینی و ضرورت حضور در جلسات فرهنگی و مذهبی

یکی از روش های بسیار موثر در تربیت و اصلاح دیگران، بیان غیرمستقیم و کمک گرفتن از دیگران است. پس از مدتی، سخنان شما تکراری می شود در اینجا حضور شخص سوم بسیار راهگشا خواهد بود. به شما عزیزان توصیه می کنم برای موفقیت در تربیت خانواده خود، حضور مستمر و حداقل هفته ای یک بار در جلسه ای مذهبی را جزئی از برنامه زندگی خود قرار دهید تا رابطه همسر و فرزندان شما با علوم الهی و عاملان دینی حفظ شود.

5. تربیت و مطالعه گروهی

⁷³ طه 132

⁷⁴ احزاب 21

⁷⁵ محمد بن حسین الشریف الرضی، نهج البلاغه، حکمت 73؛ محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج 2، ص 56، حدیث 33

با مطالعه کتاب های ارزشمند و مفید دینی، اطلاعات دینی خود را افزایش دهید. حال، چه بسیار شایسته است این مطالعه مفید را در جمع خانواده و در کنار آنان و به صورت گروهی انجام دهید. پس حتماً ساعتی از شبانه روز را برای مطالعه گروهی با خانواده خود اختصاص دهید تا آثار ارزشمند آن را در زندگی خود مشاهده کنید.

پیامبر رحمت و مهربانی، محمد مصطفی (ص) در توصیه ای جامع، به این نکات اشاره می فرمایند: « نزد خانواده هایتان باز گردید، پس در میانشان بمانید و به آنان علم بیاموزید و فرمانشان بدهید... همان گونه که من نماز می خوانم و شما دیده اید، نماز بخوانید. هنگامی که وقت نماز فرا رسید، یکی از شما اذان بگوید و مسن ترین شما، پیش نماز شود.»⁷⁶

6. دعا و طلب از خداوند و توسل به اهل بیت علیه السلام

در پایان لازم است به یاد آوریم منشأ جوشش همه خوبی ها و فضیلت ها، وجود بی همتای خداوند است؛ لذا پس از رعایت تمام نکات مطرح شده در کتاب و بهره گیری از تعالیم نورانی اهل بیت علیه السلام، لازم است در پیشگاه الهی ابراز بندگی کرده و صلاح و شایستگی خانواده خود را از خداوند متعال درخواست کنیم: « رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَ ذُرِّيَّتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَ اجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا »⁷⁷ (پروردگارا، از همسران و فرزندانمان، مایه روشنی چشم ما قرار ده و ما را برای پرهیزکاران پیشوا گردان).

⁷⁶ علی بن حسام متقی هندی، کنز العمال، ج 7، ص 281 حدیث 18879 .

⁷⁷ فرقان 74 .